
Brauch Magda

Franciska néni

Régi, mintegy fél évszázados (leírni is szörnyű), de bennem elevenen élő emlékek villannak fel.

Annak az évnek az őszén véletlenül öt ifjú pedagógus kezdte meg pályafutását egy — inkább a közlekedési útvonalak szempontjából — eldugott falu hétosztályos iskolájában. És véletlenül mind fiatal, városi lányok voltak.

Mivel magam is köztük voltam, örültem, hogy így alakult. Ki szeret egyedüli jövevényként megérkezni egy összeszokott közösségbe? Így — magától értetődően — összetartottunk, és erre szükség is volt, mert nehézségek egész garmadájával találtuk szemben magunkat. Lakni, étkezni kellett valahol, és legalább a hétvégeken hazalátogatni is. Hónapok, sőt, évek teltek el, mire mindez úgyahogy megoldódott.

A helybeli, régebbi kollégák között is akadtak olyanok, akik a kezdetektől segítettek a beilleszkedésben. A velünk majdnem egy korosztályba tartozók mellett — akikkel természetesen összebarátkoztunk — ilyen empátiával (akkor még nem használták ezt a kifejezést) rendelkező személyiség volt a nyugdíjazáshoz közel álló tanítónő, Franciska néni.

Számunkra akkor nagyon öregnek tűnt, pedig alig múlt 50 éves, de – falusi szokás szerint — tisztán, gondosan, ám egyszerűen öltözködött, dús haját kontyba fonva viselte. Abban is különbözött tőlünk, hogy tősgyökeres helyi lakos volt, így a falusiak őszinte tisztelete vette körül az évtizedek óta ott működő tanítónőt. Ez a tisztelet később nekünk is kijutott, de akkor még alig ismertek bennünket.

A stresszmentes falusi életnek, a szerény, de biztos megélhetésnek vagy alaptermészetének — esetleg mindeniknek — tulajdonítható-e, de Franciska néni makkegészséges, energikus, ráadásul kitűnő humorérzékkel megáldott egyéniség volt. Ez utóbbinak — fiatalok lévén, a problémák ellenére — mi sem voltunk híján, így szinte azonnal összebarátkoztunk az anyánk korabeli kolléganővel, helyesebben szólva ő barátkozott meg velünk.

Egyedül élt egy kis kertes házban, azaz dehogyis egyedül. Hozzáillően barátságos kutyájával, Bundzsival. Olyan jól elvoltak, hogy soha egyikünknek sem jutott eszébe megkérdezni: volt-e, van-e valahol valakije. Életformáját, szerény otthonát így is hiánytalannak találtuk, és nyugalmát, örök jókedvét látva talán tudat alatt arra gondoltunk, hogy nem is kerültünk rossz helyre, nyugdíjas korunkra mi is „összetaníthatunk“ egy ilyen kertes házat meg egy Bundzsi kutyát, és akkorra nyugodtak és elégedettek leszünk.

Az igazság az, hogy mi akkor csalódottan, sőt, elkeseredetten vettük tudomásul életünknek ezt a — csak az Isten tudja, miért — nem várt fordulatát. Hiszen ezért tanultunk, de jómagam csak arra emlékszem, hogy az egyetemi évek alatt szinte senki sem készült „néptanítónak“. Egyesek újságírók, mások tudományos intézmények, könyvtárak munkatársai, egyetemi tanársegédek, de legalábbis középiskolai tanárok szerettek volna lenni egy nagyobb városban (ha már minden kötél szakad, és tanítani kell). Igaz, hogy a diplománk milderre feljogosí-

tott... volna. Aztán mindenki hitetlenkedve, de főleg kételkedve vette kézbe a minisztériumi kinevezést a különböző „fatornyos” falvakban működő, akkor még hétosztályos iskolákba. Kissé borzongó nevetéssel, némi gúnnyal — vagy öngúnnyal — cserélték ki egymás között a többnyire ismeretlen falvak nevét, ahová — ahogyan hinni akarták — „ideiglenes” kinevezésük szólt. Aztán, ha nem volt a hátuk mögött befolyásos szülő vagy rokon — ahogy akkor mondták: jó elvtárs —, akkor ez a papírformának hitt kinevezés véglegessé vált, és hosszú éveig az ismeretlen nevű faluhoz kötötte az életbe nagy tervekkel készülő frissdiplomásokat.

Ezt az új életformát is meg lehetett szokni, hiszen mindenütt emberek éltek, de a kezdeti nehézségek és csalódottság legyőzésében nekünk Franciska néni példája segített leginkább: életformája, természetes — sosem erőltetett — kedvessége, humora, bölcsessége. Mert őt valóban jókedvvel áldotta meg az Isten. Bőséggel nemigen, de nem is volt rá szüksége! Annyi mindig tellett a házatól, hogy fiatal barátnőt a nála töltött estéken frissen sütött pogácsával, lángossal vagy egyszerűen nagy karéj zsíros kenyérral megvendégelje. Nagyon jólesett, mert a falusi szövetkezetben kenyeret vagy péksüteményt sem lehetett kapni — a helybeliek otthon sütöttek, saját lisztből —, szeszes italban viszont sohasem volt hiány. Így azzal viszonyoztuk Franciska néni vendéglátását, és érthető, hogy kezdeti jókedvünk az est folyamán tovább fokozódott, röpködtek a viccek, a tréfás „beszólások”. Franciska néni szókimondó asszony volt, de minket se kellett féltetni. Az itókának sem voltunk ellenségei — Franciska néni sem —, de mindig tudtuk a mértéket, hiszen másnap reggel helyt kellett állni az osztályban.

Ez sem volt számunkra egyszerű, mert kezdők voltunk, és majd’ megmondtam, mit tehettünk volna a magasabb szintű tanulmányokat igazoló diplománkkal, a szakmai tudásunkkal is, ha nem tudunk bánni a gyermekekkel. Így a szakma fortélyait is nagyrészt Franciska nénitől lestük el. Azért mondom így, mert nem tartott erről soha kiselőadást, még tanácsokat sem adott, de szívesen vette, ha látogattuk az óráit. A tanításban, a nevelésben évtizedek alatt szerzett, jó értelemben vett rutin, a lényéből fakadó természetességgel, nyugalommal, határozottsággal és kellő szigorral is párosuló pedagógiai érzék példamutató és tanulságos volt számunkra. Á tanítást, a diákokkal való bánásmódot nem lehet könyvekből elsajátítani.

Sohasem éreztük a köztünk lévő, nemzedékeket elválasztó korkülönbséget, mert ő sem érezte, gazdagabb, bőségesebb élettapasztalatával sem kérkedett. Nem akart kioktatni senkit, kielemezni semmit, egyszer sem tapasztaltam, hogy pletykákat terjesztett volna, vagy rosszat mondott volna valakiről (ami egy kis belterjes közösségben igencsak megszokott dolog volt). Egyszerűen úgy fogadta el az életet, amilyen.

Ezt kellene eltanulni tőle — gondoltuk —, de nemigen sikerült.

Mégis észrevétlenül átsegített bennünket életünk egyik legnehezebb szakaszán.

Franciska néni mindenütt éltek. Élnek ma is. Bizonyára sokan, de nem ele-
gen.

Pedig napjainkban egyre több Franciska néniire volna szükség.
